

HEINOLAN KAUPUNGIN HANKINTAOHJEET

Kaupunginhallituksen hyväksymä 28.06.2010

SISÄLLYSLUETTELO

Määritelmät	4
1 § Yleistä	
1.1. Hankintaohjeiden soveltaminen	7
1.2. Yleiset hankintaperiaatteet.....	8
1.3. Yhteishankinta ja kuntien välinen yhteistyö	8
1.3.1. Hankinnan suorittaja	
1.3.2. Yhteishankinta	
1.4. Laatuvaatimukset	9
1.4.1. Yleiset laatuvaatimukset	
1.4.2. Tekniset eritelmät	
1.5. Laadunvarmistus ja -valvonta	11
1.6. Saatavuus ja varastointi	11
2 § Hankintamenettelyt	
2.1. <u>Hankintamuodot kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa</u>	11
2.1.1. Hankinnat kilpailuttaen	
2.1.2. Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	
2.2. <u>Hankintamuodot kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa</u>	14
2.2.1. Avoin menettely	
2.2.2. Rajoitettu menettely	
2.2.3. Neuvottelumenettely	
2.2.4. Kilpailullinen neuvottelumenettely	
2.2.5. Puitesopimukset ja puitejärjestelyt	
2.2.6. Hankinnat ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	
2.3. <u>Hankintamuodot EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa</u> ...	19
2.3.1. Avoin menettely	
2.3.2. Rajoitettu menettely	
2.3.3. Neuvottelumenettely	
2.3.4. Kilpailullinen neuvottelumenettely	
2.3.5. Puitejärjestely	
2.3.6. Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)	
3 § Hankinnoista ilmoittaminen kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa	
3.1. Ilmoittamisvelvollisuudesta.....	24
3.2. Ennakoilmoitus/Kausi-ilmoitus.....	24
3.3. Hankintailmoitus	25
3.4. Jälki-ilmoitus	25

4 § Tarjousmenettely	
4.1. Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet	26
4.2. Tarjouspyynnön sisältö.....	27
4.3. Valintaperusteiden ja arviointikriteerien asettaminen.....	28
4.4. Määräajat.....	29
4.5. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta	30
4.6. Tarjousten avaaminen.....	32
4.7. Tarjousten hylkääminen	32
4.8. Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta.....	33
5 § Hankintapäätös	
5.1. Päätöksen tekeminen ja tiedoksianto	34
5.2. Päätöksen tekijä	35
6 § Sopimusmenettely	
6.1. Sopimuksen tai tilauksen tekeminen.....	35
6.2. Ennakot.....	35
6.3. Vakuudet.....	36
6.4. Tavarantoimituksen vastaanotto ja hyväksyminen	36
7 § Erinäiset määräykset	
7.1. Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus.....	37
7.2. Asiakirjojen julkisuus ja salassapito.....	37

Määritelmät

Hankintalaissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä tarkoitetaan:

- 1) **hankintasopimuksella** kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;
- 2) **rakennusurakkasopimuksella** hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on jonkin rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen taikka suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä; rakennusurakkasopimuksella tarkoitetaan myös hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttamista millä tahansa tavalla; rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus;
- 3) **tavarahankintasopimuksella** muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä;
- 4) **palveluhankintasopimuksella** muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo.
- 5) **käyttöoikeusurakalla** muuten samanlaista sopimusta kuin rakennusurakkasopimus, mutta rakennustyön vastikkeena on joko yksinomaan rakennettavan kohteen käyttöoikeus tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;
- 6) **palveluja koskevalla käyttöoikeussopimuksella** muuten samanlaista sopimusta kuin palveluhankintasopimus, mutta palvelujen vastikkeena on joko oikeus hyödyntää palvelua tai tällainen oikeus ja maksu yhdessä;
- 7) **toimittajalla** luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkista tahoa taikka edellä tarkoitettujen tahojen ryhmittymää, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita tai palveluja taikka rakennustyötä tai rakennusurakoita;
- 8) **ehdokkaalla** toimittajaa, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn taikka kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn;
- 9) **tarjoajalla** toimittajaa, joka on jättänyt tarjouksen;
- 10) **avoimella menettelyllä** hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja jossa kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen; hankin-

tailmoituksen ohella hankintayksikkö voi lähettää tarjouspyyntöjä soveliaiksi katsomilleen toimittajille;

11) **rajoitetulla menettelyllä** hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; ainoastaan hankintayksikön valitsevat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen;

12) **neuvottelumenettelyllä** hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa;

13) **suorahankinnalla** hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista;

14) **kilpailullisella neuvottelumenettelyllä** hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen ehdokkaiden kanssa löytääseen yhden tai usean ratkaisun, joka vastaa sen tarpeita ja jonka perusteella valittuja ehdokkaita pyydetään tekemään tarjouksensa;

15) **puitejärjestelyllä** yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot, kuten hinnat ja suunnitellut määrät;

16) **suunnittelukilpailulla** menettelyä, jolla hankintayksikkö voi hankkia esimerkiksi kaavoitukseen, kaupunkisuunnitteluun, arkkitehtuuriin, tekniseen suunnitteluun tai tietojenkäsittelyyn suunnitelman, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla; kilpailussa voidaan antaa palkintoja;

17) **dynaamisella hankintajärjestelmällä** täysin sähköistä hankintamenettelyä tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille; hankintamenettely on rajoitetun kestonsa ajan avoin kaikille kelpoisuusehdot täyttävillä tarjoajille, jotka ovat esittäneet tarjouspyynnön mukaisen alustavan tarjouksen;

18) **sähköisellä huutokaupalla** toistuvaa menettelyä, jonka kuluessa uusia alennettuja hintoja tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevia uusia arvoja esitetään sähköisesti ja joka toteutetaan sen jälkeen, kun tarjousten arviointi on saatu kokonaisuudessaan ensimmäisen kerran päätökseen, ja joka mahdollistaa tarjousten luokittelun automaattisen arviointimenetelmän pohjalta; rakennusurakat ja sellaiset palveluhankinnat, joiden sisältönä ovat henkiset suoritukset, eivät voi olla sähköisen huutokaupan kohteena;

19) **teknisellä eritelmällä** hankinnan kohteena olevan tuotteen, palvelun tai materiaalien ominaisuuksien määrittelyä; tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa laatua tai ympäristönsuojelun tasoa, suunnittelua, vaatimustenmukaisuutta ja käyttöön soveltuvuutta sekä tuotteen käytön arviointia, tuotteen turvallisuutta ja mittoja, myyntinimityksiä, termistöä, tunnuksia, testausta ja testausmenetelmiä, pakkauksen merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden

ja tuotantoprosessien ja menetelmien sekä vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelmiä koskevat vaatimukset; julkisissa rakennusurakoissa teknisin eritelmin määriteltäviä ominaisuuksia ovat lisäksi suunnitteluun, kustannuslaskentaan, testaukseen ja tarkastukseen liittyvät säännöt, työn hyväksymisehdot, rakennusmenetelmät sekä rakennustekniikat ja muut valmiiseen työhön ja materiaaleihin tai niiden osiin liittyvät tekniset edellytykset;

20) **teknisellä määrittelyllä** eurooppalaista standardia, eurooppalaista teknistä hyväksyntää, virallista teknistä määrittelyä, kansainvälistä standardia, teknistä viitettä, kansallista standardia, kansallista teknistä hyväksyntää sekä muuta kansallista asiakirjaa, joka liittyy suunnitteluun, laskentaan, työn suoritukseen tai tuotteen käyttöön;

21) **standardilla** tunnustetun standardisointielimen toistuvaan tai jatkuvaan käyttöön hyväksymää teknistä määrittelyä, joka on julkaistu standardina ja jonka noudattaminen ei ole pakollista; standardi on:

a) **kansainvälinen**, jolloin se on kansainvälisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

b) **eurooppalainen**, jolloin se on eurooppalaisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla; taikka

c) **kansallinen**, jolloin se on kansallisen standardisointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

22) **eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä** Euroopan unionin jäsenvaltion nimeämän hyväksyntälaitoksen rakennustuotteelle antamaa myönteistä teknistä arviointia tuotteen sopivuudesta tarkoitettuun käyttöön; hyväksyntä perustuu niiden rakennuskohdetta koskevien olennaisten vaatimusten täyttymiseen, joiden pohjalta tuotteelle ominaiset ominaisuudet on määrätty, sekä käyttöolosuhteiden määrittelyyn;

23) **virallisella teknisellä määrittelyllä** teknistä määrittelyä, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustama ja joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä;

24) **teknisellä viitteellä** mitä tahansa muuta eurooppalaisen standardisointielimen markkinoiden tarpeet huomioon ottavien menettelyjen mukaisesti laatimaa teknistä määrittelyä kuin virallista standardia;

25) **tunnustetulla toimielimellä** testaus- tai kalibrointilaboratorioita ja tarkastus- ja varmentamiselimiä, jotka noudattavat sovellettavia eurooppalaisia standardeja; hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustettujen toimielinten antamat todistukset;

26) **yhteisellä hankintanimikkeistöllä** (CPV) yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2195/2002 tarkoitettua viitenimikkeistöä;

27) ilmaisulla **kirjallinen** sanojen tai numeroiden yhdistelmää, joka voidaan lukea, tuottaa uudelleen ja sen jälkeen antaa tiedoksi; ilmaisu voi sisältää sähköisessä muodossa lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;

28) ilmaisulla **sähköinen muoto** viestintämuotoa, jossa käytetään sähköteknisiä tietojen käsittely- ja tallennusvälineitä ja jossa tietoja levitetään, välitetään tai vastaanotetaan johtoja pitkin, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla.

1 § Yleistä

1.1. Hankintaohjeiden soveltaminen

Sen lisäksi, mitä julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) eli hankintalaissa sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetussa laissa (349/2007) eli erityisalojen hankintalaissa ja niitä täydentävissä säädöksissä, tilaajavastuulaissa, kuntalaissa, hallintolaissa ja sähköisestä asioinnista viranomaistoinnissa annetussa laissa säädetään, noudatetaan kaupungin ja kaupunkikonserniin kuuluvien hankintayksiköiden sekä kaupunkiseudun hankintatoimen hankinnoissa näitä ohjeita. Hankintalait tulivat voimaan 1.6.2007 ja voimaantulleet lakimuutokset mm. kynnysarvojen ja oikeusturvakeinojen osalta 1.6.2010 on huomioitu hankintaohjeissa.

Hankintalain tarkoittamalla hankinnalla **tarkoitetaan** kaupunkikonsernin **ulkopuolelta** tapahtuvaa tavaroiden tai palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä.

Kaupunkikonsernin **sisäisissä hankinnoissa** ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta. Näissäkin hankinnoissa voidaan kuitenkin soveltuvin osin noudattaa hankintaohjeita, jos hankintayksikössä sovelletaan ns. tilaaja-tuottaja- järjestelmää. **Hankinnan säilyminen** kuntakonsernin **sisäisenä sidosyksikköhankintana** arvioidaan hankintalain 10 §:n ja oikeuskäytännön perusteella. Vastaavasti arvioidaan, onko **kuntien yhteistoiminnan** kohdalla kysymys hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä yhteistoiminnasta.

Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvonsa perusteella **kolmeen eri ryhmään**, hankintalaissa tarkoitettuihin

- 1) kansalliset kynnysarvot alittaviin
- 2) kansalliset kynnysarvot ylittäviin ja
- 3) EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin.

Näitä ohjeita **sovelletaan** lähinnä **kansalliset kynnysarvot alittaviin hankintoihin**, joihin ei sovelleta hankintalain velvoitteita. Hankintaohjeissa annetaan toimintaohjeita myös **kansalli-**

set ja EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin mutta tällaisten hankintojen osalta on lisäksi otettava huomioon mahdolliset hankintalain yksityiskohtaiset velvoitteet.

1.2. Yleiset hankintaperiaatteet

Hankinnat on suoritettava **taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti**. Hankinnoissa on käytettävä hyväksi olemassa olevat **kilpailuolosuhteet** ja pyrittävä ostajan kannalta kokonaistaloudellisesti edullisimpaan lopputulokseen.

Hankinnoissa on noudatettava hankinnan suuruudesta riippumatta **avoimuuden, tasapuolisuuden ja syrjimättömyyden** periaatteita **suhteellisuuden vaatimukset** huomioon ottaen. Tarjoajaehdokkaista ja tarjouksentekijöitä on kohdeltava sekä saatuja tarjouksia on käsiteltävä näiden periaatteiden mukaisesti hankintaprosessin eri vaiheissa.

Hankinnoissa noudatettavasta **sopimusmenettelystä** on säädetty erikseen mm. oikeustoimilaisissa ja kauppalaissa.

Hankintasopimukset voidaan laatia käyttäen hyväksi julkisten hankintojen **yleisiä sopimusehtoja** tai hankinnan laadun edellyttämiä palvelu- tai rakennusalan yleisiä sopimusehtoja. Sopimusehtoja käytettäessä on varmistuttava niiden soveltuvuudesta kyseiseen hankintaan.

Hankinnan suuruus on, mikäli mahdollista, mitoitettava siten, että pienetkin yritykset voivat tarjota.

1.3. Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö

1.3.1. Hankinnan suorittaja

Hankinnan suorittajasta käytetään nimitystä hankintayksikkö.

1.3.2. Yhteishankinta

Useamman kuin yhden hankintayksikön käyttämät samanlaatuiset tavara- ja palveluhankinnat tulee suorittaa yhteishankintana tai yhteisillä kausisopimuksilla hankintaryhmän välityksellä tai sen osoituksen mukaan.

Lahden seudulliseen hankintarenkaaseen kuuluvien hankintayksiköiden on hankintakausittain tehtävä hankintaryhmälle **ilmoitus** seuraavan hankintakauden aikana tarvitsemistaan kilpailutuksen piiriin kuuluvien tuotteiden **kulutusarviosta**.

Hankintaryhmän on yhteishankintatuotteiden osalta **hintatiedottein** ilmoitettava hankintayksiköille eri tuotteiden ostopaikat, hinnat ja muut sovitut ehdot.

Kuntien, kuntayhtymien sekä muiden julkisten hankintayksiköiden kanssa on hankinnoissa ja niiden toteuttamisessa pyrittävä tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön.

Lahden seudullisen hankintarenkaan hankinnoissa **noudatetaan** näiden hankintaohjeiden lisäksi 14.12.2005 allekirjoitettua **yhteistoimintasopimusta** seudullisesta hankintatoimesta.

1.4. Laatuvaatimukset

1.4.1 Yleiset laatuvaatimukset

Hankintayksiköllä on oikeus päättää hankittavan tavaran, palvelun tai rakennustyön laadusta. Laadun määrittäminen tapahtuu kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta.

Hankinnoissa on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan **kestävä kehitys**, tuotteiden ja niiden pakkausmateriaalien ympäristövaikutukset ja -kuormitukset sekä kierrätysmahdollisuudet tavaran tai rakennusmateriaalin elinkaaren aikana.

Hankinnat ajoitetaan tapahtuvaksi edullisimpaan ajankohtaan.

Tavarahankinnat on pyrittävä kohdistamaan yleisesti saatavilla oleviin malleihin ja laatuihin. Hankinnoissa on vältettävä tarpeettomia rinnakkaistuotteita.

Hankinnoissa on huolehdittava siitä, ettei laatuvaatimuksia aseteta korkeammiksi, kuin mitä kulloinkin on tarpeellista. Hankintasuunnitelmiin ja -ohjelmiin sekä tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatua koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankkeen yksityiskohdista.

Tarjouspyynnössä esitetään laatua koskevat oleelliset vaatimukset. Nämä voivat koskea esimerkiksi:

- toimittajan toiminnallisia valmiuksia, ellei niitä ole voitu ottaa riittävästi huomioon jo yrityksen kelpoisuutta arvioitaessa
- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia
- sovellettavia standardeja
- teknisiä erityisvaatimuksia
- koulutusta, kokemusta
- ympäristövaikutuksia
- yhteiskuntavaikutuksia

- energian säästöä
- huoltoa
- kestäväää kehitystä.

1.4.2. Tekniset eritelmat

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, niitä ei saa laatia siten, että ainoastaan tietyn valmistajan tuote voi tulla kysymykseen. Yritysten tasavertaisen ja syrjimättömän kohtelun mahdollistamiseksi tiettyyn tavaramerkkiin viittaaminen on poikkeuksellisesti sallittua ainoastaan, jos mainintaan liitetään ilmaisu ”tai vastaava”. Tällainen menettely saattaa olla välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun hankitaan tuotteita tai palveluja, jotka pitää saada yhteensopiviksi jo olemassa oleviin laitteisiin tai toimintakonsepteihin. Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa viittaaminen tietyn valmistajan tuotteisiin edellyttää erityisperusteita.

Kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa tekninen eritelmä määritellään ensisijaisesti viittaamalla joko eurooppalaisten standardien mukaisiin kansallisiin standardeihin tai eurooppalaisiin tekniisiin hyväksyntöihin tai eritelmiin hankintalain mukaisesti.

1.5. Laadunvarmistus ja -valvonta

Tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu määritellään lähtökohtaisesti tarjouspyynnössä ja sen teknisissä liitteissä. Tilaaja voi tämän lisäksi poikkeuksellisesti edellyttää, että tavaran tai palvelun toimittaja noudattaa tuotteiden valmistuksessa tai palvelusten toimittamisessa yleisesti hyväksytyä laatu- tai muuta järjestelmää.

Tilaaja voi laatu järjestelmän sijasta edellyttää toimittajalta muuta laadunvarmistusta.

Laadunvarmistuksen kohdalla voidaan viitata eri toimialoja koskevien yleisten sopimusehtojen laadunvarmistusta koskeviin määräyksiin, elleivät ne tule muutoinkin sovellettaviksi asianomaisessa hankinnassa.

1.6. Saatavuus ja varastointi

Jos tavaraa on jatkuvasti kohtuuhintaan saatavissa, tarpeetonta varastointia on vältettävä. Hankintayksikön oma käyttövarasto on muutoinkin mitoitettava niin, että se on kustannusten ja toiminnan kannalta optimaalinen. Hankinnasta ja varastoinnista poikkeusoloja varten (velvoitevarastointi) on säädetty erikseen.

2 § Hankintamenettelyt

Hankintalaki sisältää hankintadirektiivien mukaisten kynnyksarvojen lisäksi kansalliset kynnyksarvot. Tämän seurauksena julkiset hankinnat jakautuvat **kolmeen eri ryhmään** niiden taloudellisen arvon perusteella seuraavasti

- a) kansalliset kynnyksarvot alittavat
- b) kansalliset kynnyksarvot ylittävät
- c) EU-kynnyksarvot ylittävät hankinnat

Hankintamenettelyille asetettavat vaatimukset poikkeavat toisistaan hankinnan **taloudellisen arvon** perusteella.

Näissä hankintaohjeissa mainitut kynnyksarvot ovat hankintalain voimaantulohetken euromääräisiä arvoja. Konsernipalveluihin kuuluva hankintaryhmä tiedottaa kauppa- ja teollisuusministeriön myöhemmin ilmoittamista uusista kynnyksarvoista hankintatoimen intranet-sivustolla.

2.1. Hankintamuodot kansalliset kynnyksarvot alittavissa hankinnoissa

Kansallinen kynnyksarvo tavara- ja palveluhankinnoille, käyttöoikeussopimuksille ja suunnittelukilpailuille on **30 000 euroa**. Terveystenhoito- ja sosiaalipalveluiden ja koulutuspalveluiden yhteishankinnoille kynnyksarvo on **100 000** sekä rakennusurakoille ja käyttöoikeusurakoille **150 000 euroa**.

Kansalliset kynnyksarvot alittaviin hankintoihin **ei sovelleta hankintalakia**.

Kansalliset kynnyksarvot alittavissa hankinnoissa hankintamenettelyjen valinta on hankintayksiköiden harkinnassa. Tähän ryhmään kuuluvissa hankinnoissa on kuitenkin **perusteltua noudattaa vastaavia hankintamenettelyjä** kuin arvoltaan suuremmissa hankinnoissa. Menettelytavan valinnan ja hankintapäätöksen ei tarvitse kuitenkaan olla samalla tavalla perusteltu kuin hankintalakia sovellettaessa kynnyksarvot ylittävissä hankinnoissa.

Hankinta suoritetaan **pääsääntöisesti tarjouskilpailuna** avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä ja suoramarkintaa ilman tarjouskilpailua käytetään silloin,

kun tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole perusteltua esimerkiksi kilpailuttamisesta johtuvien kustannusten tai siihen kuluvan ajan johdosta.

2.1.1. Hankinnat kilpailuttaen

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä hankinnasta ilmoitetaan julkisesti hankintayksikön parhaaksi katsomalla tavalla. Ilmoituksen perusteella **kaikilla** halukkailla toimittajilla on mahdollisuus pyytää tarjouspyyntöasiakirjat ja tehdä tarjous. Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella.

Avoimta menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan **selkeästi määriteltäviä** tuotteita tai palveluita. Lisäksi yleensä edellytetään, että kysymyksessä on hankinta, joka on ratkaistavissa yksin hinnan perusteella.

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään etukäteen määrätyltä joukolta toimittajia, jotka tarjousta pyydetessä arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä. Mahdollisimman tasapuolisen kilpailutilanteen luomiseksi tarjouspyyntö **lähetetään riittävän monelle** yritykselle.

Rajoitettua menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun huomiota on kiinnitettävä ehdokkaiden soveltuvuuteen ja kun toimittajan valinta suoritetaan tarjousten kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella.

Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella.

Tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankintamenettelyssä kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa tarvittaessa käydä neuvotteluja, joiden tarkoituksena on vain selventää tai täsmentää tarjousten sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia. Tarjoajien tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelun käyminen yksinomaan tarjoushinnan tarkistamiseksi (ns. tinkimiskierros) on kiellettyä. Tässä tarkoitettu neuvottelu on erotettava jäljempänä mainittavasta erityisestä neuvottelumenettelystä.

Neuvottelumenettely

Kansalliset kynnysarvot alittavat hankinnat voidaan suorittaa myös neuvottelumenettelyin ilman erityistä syytä toisin kuin sääntönä kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Neuvottelumenettely voi tapahtua usealta eri toimittajalta saadun tarjouksen perusteella tai neuvottelun heidän kanssaan ilman tarjousmenettelyä (vrt. neuvottelumenettelyn edellytykset kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, kohta 2.2).

Neuvottelumenettely ilman kilpailua eli suora hankinta on sallittua jäljempänä mainituin edellytyksin.

2.1.2. Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Hankinta ilman kilpailua eli suora hankinta on mahdollista, jos hankinnan arvo on vähäinen tai **kilpailuttaminen on muutoin epätarkoituksenmukaista**. Hankinnan vähäisyys on arvioitava hankintayksikön hankintavolyymien ja hankintojen luonteen pohjalta. Suora hankinta on mahdollista esimerkiksi silloin, jos tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä **kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia**. Suora hankinta on mahdollista myös silloin, kun tavaran tai palvelun laatu ja hintataso ovat tiedossa, tai kun hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kysymyksessä on poikkeuksellisen kiireinen hankinta.

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Tavarahankintaa voidaan pitää lähtökohtaisesti vähäisenä, jos se on alle 3.000 €n suurinen.

Palveluhankinnoissa kilpailuttamisen tarve on arvioitava tapauskohtaisesti. Yksittäisissä sosiaali-, terveys- tai koulutuspalveluiden hankinnoissa hankinta voidaan suorittaa tarvittaessa ilman kilpailua. Muissa palveluhankinnoissa alle 5.000 €n suuruisia palveluhankintoja voidaan pitää sellaisina, joissa kilpailuttaminen ei ole yleensä tarkoituksenmukaista.

Rakentamishankkeissa kilpailuttamistarve on arvioitava tapauskohtaisesti kiinnittäen huomiota hankkeen luonteeseen, suunnittelutarpeeseen, toimintaympäristöön jne. Keskeistä on tällöin myös se, onko kysymys uudisrakentamisesta vai korjausrakentamisesta. Suora hankinta on useimmiten soveltuvin vaihtoehto korjausrakentamisessa.

Suora hankinta on erotettava **tilauksista**, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja – järjestelyjen puitteissa. **Tilaukset ovat** tällöin jo kilpailutettujen **sopimusten täytäntöönpanemista** eivätkä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää **yhteishankinnassa**, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli kilpailuttanut hankinnat.

2.2. Hankintamuodot kansalliset kynnysarvot ylittävissä, mutta EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa

Kansalliset kynnyksarvot ylittävissä, mutta EU-kynnyksarvot alittavissa hankinnoissa **noudatetaan hankintalakia**. Hankintamenettely näihin ryhmiin kuuluvissa hankinnoissa on osittain kevennetty verrattuna EU-kynnyksarvot ylittäviin hankintoihin.

Tähän ryhmään kuuluvat myös hankintadirektiivien ja hankintalain liitteen B mukaiset ns. toissijaisia palveluja koskevat hankinnat, joita voivat käytännössä suorittaa vain paikalliset tai kansalliset palvelun tuottajat. Esimerkkeinä mainittakoon hotelli- ja ravintolapalvelut, turvallisuuspalvelut, avustavat kuljetuspalvelut, koulutuspalvelut, terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut sekä virkistys-, kulttuuri- ja urheilupalvelut.

Tähän ryhmään kuuluvissa hankinnoissa hankinta suoritetaan pääsääntöisesti tarjouskilpailuna avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä, kilpailullista neuvottelumenettelyä, puutejärjestelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein.

Hankinnat kilpailuttaen

2.2.1. Avoin menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen ilmoituskanavassa (**HILMA = www.hankintailmoitukset.fi**) siten kuin siitä on erikseen säädetty.

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan **selkeästi määriteltäviä** tuotteita tai palveluita. Lisäksi yleensä edellytetään, että kysymyksessä on hankinta, joka on ratkaistavissa yksin hinnan perusteella. Käytettäessä valintaperusteena tarjousten kokonaistaloudellista edullisuutta, arviointikriteereitä on syytä olla vain kohtuullinen määrä, jotta avoimessa menettelyssä mahdollisesti saatavien tarjousten runsas määrä on hallittavissa tarjousten vertailuvaiheessa.

Tarjousten tekemiseksi on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus. Hankintapäätös tehdään saatujen tarjousten perusteella tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein.

Hankintalaissa mainittu tarjoajien teknisiä, taloudellisia ja muita edellytyksiä (kelpoisuus) koskeva arviointi tapahtuu vasta tarjousten jättämisen jälkeen.

2.2.2. Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään etukäteen määrätyltä joukolta toimittajia, jotka tarjousta pyydetessä arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta.

Toimittajien löytämiseksi rajoitetusta tarjouskilpailusta **julkaistaan ilmoitus** kansallisessa julkisten hankintojen ilmoituskanavassa (**HILMA = www.hankintailmoitukset.fi**) siten kuin siitä on erikseen säädetty. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää

osallistumishakemuksensa hankintayksikölle asetettuun määräaikaan mennessä. Osallistumishakemusten jättämistä varten on varattava riittävä aika, joka määräytyy hankinnan luonteen ja laajuuden mukaan.

Hankintayksikkö voi rajoitetun menettelyn yhteydessä ennalta **rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän**, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, vähintään viisi ehdokasta, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Vastaavasti hankintayksikkö voi määritellä ehdokkailta vaaditut ominaisuudet noudattaen hankintalaista ilmeneviä perusteita.

Tarjouskilpailuun hyväksyttävät toimittajat on valittava niiden **osallistumishakemuksen** lähettäneiden ehdokkaiden joukosta, jotka täyttävät hankintalain edellyttämät ja hankintayksikön asettamat vaatimukset. Nämä on suhteutettava hankinnan laatuun ja kokoon nähden.

Tarjouspyyntöasiakirjat lähetetään hankintayksikön valitsemille ehdokkaille samanaikaisesti. Tarjouspyyntöjä ei saa tällöin toimittaa muille, koska ehdokkaat on jo valittu osallistumishakemusten kautta.

Tarjosten tekemiseksi varattavan ajan tulee olla riittävä ottaen huomioon hankittavan tavaran, palvelun tai urakan luonne ja laajuus.

Hankintapäätös tehdään saatujen **hyväksyttävien** tarjosten perusteella tarjouspyynnössä mainituin edellytyksin ja perustein.

Erityisin perustein tarjoajien kanssa voidaan avoimessa ja rajoitetussa hankintamenettelyssä käydä **hankintaneuvotteluja**, joiden tarkoituksena on selventää tai täsmentää tarjouksen sisältöä taikka tilaajan vaatimuksia. Tarjoajien tasapuolinen kohtelu ei kuitenkaan saa vaarantua. Neuvottelut tulee käydä kaikkien tarjosten tekijöiden kanssa, ellei poikkeavaan menettelyyn ole saatujen tarjosten perusteella erityistä syytä. Hankintaneuvottelut **eivät saa muodostua ns. tinkimiskierroksiksi**. Hankintaneuvottelut on erotettava erityisestä kilpailutamisesta koskevasta jäljempänä käsiteltävästä neuvottelumenettelystä.

2.2.3. Neuvottelumenettely

Poikkeuksellisesti hankinta voidaan suorittaa hankintalaista ilmenevällä **neuvottelumenettelyllä**. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Sen sijaan sattumanvaraiset, kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa esimerkiksi kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

Neuvottelumenettelyyn **voidaan siirtyä** hankintalain 65 ja 25 §:ssä säädetyin edellytyksin esimerkiksi silloin, kun yhtäkään saatua tarjousta ei voida hyväksyä sellaisenaan tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen. Vastaavasti neu-

vottelumenettelyyn voidaan siirtyä, jos saadut tarjoukset ylittävät olennaisesti talousarviossa kyseiseen hankintaan varatut määrärahat ja hankinta aiotaan kuitenkin toteuttaa supistetussa tai muuten muutetussa muodossa. Neuvottelumenettely ei oikeuta poikkeamaan tarjolla olevien kilpailumahdollisuuksien käytöstä eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisen tarpeellisuudesta on kilpailussa mukana oleville ilmoitettava ja lopullisessa päätöksessä perusteltava.

Neuvottelumenettely **itsenäisenä hankintamuotona**, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 25 §:n 2 momentin ja 66 §:n mukaan mahdollista erityisin perustein. Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankittavan palvelun luonne tai asiaan liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti salli etukäteistä kokonaishinnoittelua tai jos hankittava palvelu on luonteeltaan henkinen palvelu (osaamispalvelu). Vakuutus-, pankki- ja sijoituspalvelujen osalta neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, kun sopimuserittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä noudattaen. Vastaavaa menettelyä voidaan käyttää myös rakennusurakoissa laissa säädetyin edellytyksin.

Neuvottelumenettelyssä ei ehdottomasti edellytetä yksityiskohtaista tarjousta, jos asianomaisen hankinnan kohdalla sellaisen esittäminen on käytännössä suhteellisen vaikeata. Hankittavan tuotteen, palvelun tai urakan sisältö ja sopimuksen reunaehdot tarkentuvat tällöin neuvottelujen yhteydessä.

Tyypillisenä esimerkkinä neuvottelumenettelyn käyttämismahdollisuudesta mainittakoon **osaamispalveluihin** liittyvät palveluhankinnat, kuten konsulttien valinnat ja tietoliikenteen edellyttämät hankinnat. Vastaavasti neuvottelumenettely on mahdollista muissakin palveluhankinnoissa, mikäli tehtävän määrittelyä tai tarvittavien laitteiden laatua ja ominaisuuksia ei voida etukäteen riittävän tarkasti määrittellä tai tällainen määrittely on epätarkoituksenmukaista.

Edellä mainittujen tilanteiden ohella neuvottelumenettely on aina mahdollista **erityisaloja** (vesi, energia, postipalvelut ja liikenne) koskevissa hankinnoissa, joissa se on vaihtoehtoinen hankintamenettely avoimen ja rajoitetun menettelyn kanssa.

2.2.4. Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteisen neuvottelumenettelyn jalostuneempi muoto käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa. Käytännössä kilpailullinen neuvottelumenettely tulee sovellettavaksi EU-kynnyksiarvot alittavissa hankinnoissa vain poikkeuksellisesti.

Kilpailullisen neuvottelumenettelyn soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalaissa ja menettelyä on käsitelty tarkemmin jäljempänä EU-kynnyksiarvot ylittävien hankintojen kohdalla.

2.2.5. Puitesopimukset ja puitejärjestelyt

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyjen mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia

raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä hankintakilpailun aikana. Puitejärjestelyä käytettäessä sopimuskauden aikana voidaan tarkistaa esimerkiksi palveluiden tai tuotteiden hintaa kilpailuttamalla puitejärjestelyssä mukana olevat toimittajat. Puitejärjestelyn kesto saa olla enintään neljä vuotta.

Puitejärjestelyn käytön edellytykset selviävät hankintalaista (65 § sekä 31 – 32 §). Puitejärjestelymenettelyä on käsitelty tarkemmin jäljempänä EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla.

2.2.6. Hankinnat ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai usealta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella.

Suora hankinta on sallittu vain **hankintalaista ilmenevin erityisin perustein**, joita on tulkittava suppeasti. Suora hankinta on mahdollista mm. silloin, kun vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan tai kun ennalta arvaamattoman syyn aiheuttaman kiireen johdosta hankintaa ei ehditä kilpailuttaa. Vastaavasti aikaisempaa hankintaa täydentävä lisähankinta on tietyin edellytyksin mahdollista ilman kilpailutusta. Jos alkuperäisen hankinnan kilpailutus on tehty optioehdoin, voi suora jatkohankintasopimus olla mahdollinen tällä perusteella. Hankinta pakko- tai konkurssihuutokaupasta suorana hankintana on myös asian luonteesta johtuen sallittua.

Suoran hankinnan **yksityiskohtaiset edellytykset ilmenevät hankintalaista**.

Suoraa hankintaa saa hankintalain 67 sekä 27 ja 28 §:n mukaan käyttää julkaisematta hankintailmoitusta, jos

- avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä **ei ole saatu** lainkaan ehdokkuushakemuksia (osallistumishakemuksia) **tai tarjouksia** taikka sopivia tarjouksia edellyttäen, että alkuperäisiä sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta,
- teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä **ainoastaan tietty toimittaja voi valmistaa** tai toimittaa hankittavan tavaran tai palvelun tai ainoastaan **tietty urakoitsija voi toteuttaa** hankkeen
- sopimuksen tekeminen suoraan yrityksen kanssa on välttämätöntä hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta-arvaamattomasta syystä aiheutuneen **äärimmäisen kiireen** vuoksi
- tavara valmistetaan tai työ tehdään vain **tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä** tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä valmistus tapahdu teollisesti tai tutkimus- ja kehittämiskustannusten kattamiseksi
- kysymyksessä on raaka-ainemarkkinoilla noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat (**raaka-ainepörssi**)
- hankinta voidaan tehdä poikkeuksellisen edullisesti esimerkiksi toimittajan **liiketoiminnan lopettamisen** yhteydessä

- kysymyksessä on sääntömääräisen **suunnittelukilpailun** jälkeen tapahtuva suunnittelijan valinta
- kysymyksessä on tavarahankinnan **lisätilaus**, palveluhankinnan lisäpalvelu tai lisäurakka alkuperäiseltä toimittajalta, jos toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi laista tarkemmin ilmeneviä suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia, lisäkustannuksia ym.; sopimus tavaran lisätoimituksesta saa vain poikkeuksellisesti ylittää kolme vuotta; lisäpalveluja tai lisätöitä koskevan sopimuksen kokonaisarvo saa olla enintään 50 % alkuperäisen hankinnan arvosta
- kysymyksessä on **palveluhankintaa tai rakennustyötä koskeva toisinto**, hankinta-asetuksessa mainitulla tavalla (**hankintaoptiot**) kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä

Suora hankinta on hankintalain 67 §:n mukaan sallittu EU-kynnysarvot alittavissa yksittäisissä tapauksissa **sosiaali-, terveystai koulutuspalvelujen** hankinnoissa, jos perinteinen kilpailuttaminen tai toimittajan vaihtaminen olisi ilmeisen kohtuutonta tai erityisen epätarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta merkittävän hoito- tai asiakassuhteen turvaamiseksi.

Suora hankinta on erotettava **tilauksista**, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja – järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen sopimusten täytäntöönpanemista eivätkä itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia päätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää **yhteishankinnassa**, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli jo kilpailuttanut hankinnan.

Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poiketaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta.

2.3. Hankintamuodot EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa

Hankintalain tarkoittamissa kynnysarvojen ylittävissä hankinnoissa sovelletaan laissa määrättyjä menettelytapoja ja toiminta-aikoja.

EU- kynnysarvot perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston hyväksymien hankintadirektiivien pohjalta komission antamaan asetukseen. EU- kynnysarvot vahvistetaan kahden vuoden välein ja ne ovat 1.6.2010 alkaen kunnallishallintoa koskevissa

- tavara- ja palveluhankinnoissa 193 000 euroa ja
- rakennusurakoissa ja käyttöoikeusurakoissa 4 845 000 euroa

Palveluhankinnoissa tähän ryhmään kuuluvat vain hankintadirektiivien ja hankintalain A liitteen mukaiset palvelut. Liitteen B mukaiset palvelut kuuluvat niiden arvosta riippumatta EU-

kynnysarvon alittavia palveluja koskevaan ryhmään, joita on käsitelty edellä kohdassa 2.2.

Hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa (www.hankintailmoitukset.fi). Ilmoituksina tunnetaan ennakoilmoitus, hankintailmoitus ja jälki-ilmoitus, joilla on nimensä mukainen tarkoitus. Eri ilmoituksia käsitellään tarkemmin tämän ohjeen kohdassa 3, ”Hankinnoista ilmoittaminen”. Hankintailmoituksessa todetaan hankintaa koskevaa keskeiset asiat, kuten tiedot hankintayksiköstä, hankittavasta tuotteesta, valintaperusteesta, hankinnan ajankohdasta ja hankintamenettelystä. Viimeksi mainitun kohdalla ilmoitetaan aiotaanko käyttää avointa, rajoitettua, neuvottelumenettelyä, kilpailullista neuvottelumenettelyä, puitejärjestelyä tai muuta sallittua hankintamenettelyä.

2.3.1. Avoin menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Hankinnasta on ilmoitettava julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa.

Avoimessa menettelyssä **tarjousajan** on oltava vähintään **52 päivää**. Jos hankintayksikkö on aikaisemmin julkaissut ennakoilmoituksen, joka on lähetetty Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon viimeistään **52 päivää** ja aikaisintaan **12 kuukautta** ennen hankintailmoituksen julkaisemista, tarjousaikaa voidaan lyhentää. Lyhennetyn tarjousajan on tällöin oltava riittävän pitkä tarjouspyyntöä vastaavien tarjousten laatimiseksi. Lyhennetyn tarjousajan on kuitenkin oltava vähintään **22 päivää**. Tarjousajan lyhentäminen edellyttää lisäksi, että ennakoilmoituksessa on annettu kaikki ne avointa menettelyä koskevalta hankintailmoitukselta edellytetyt tiedot, jotka ennakoilmoitusta laadittaessa ovat olleet tiedossa.

Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan **selkeästi määriteltäviä** tuotteita tai palveluita. Lisäksi yleensä edellytetään, että kysymyksessä on hankinta, joka on ratkaistavissa yksin hinnan perustella ja joissa potentiaalisten tarjoajien määrä on suuri.

Hankintalaissa mainittu tarjoajien teknisiä, taloudellisia ja muita edellytyksiä koskeva arviointi tapahtuu vasta tarjousten jättämisen jälkeen.

2.3.2. Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikön on tehtävä **hankintailmoitus** julkisten hankintojen sähköisessä ilmoitusportaalissa, josta yritykset saavat tiedon tulevasta hankinnasta. Hankinnasta kiinnostuneiden yritysten tulee ilmoittautua eli jättää ns. osallistumishakemus. Hankintayksikön tulee valita ilmoittautuneiden joukosta ne yritykset, jotka täyttävät hankintayksikön hankintalain mukaisesti asettamat vaatimukset (HL 4 ja 8 luku).

Osallistumishakemusten jättämistä varten on varattava vähintään **37 päivää**. Osallistumishakemusten jättämiseksi tarkoitettua määrä-aikaa voidaan vielä lyhentää seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistavaksi sähköisesti. Suomessa toteutettu sähköinen ilmoitusjärjestelmä toteuttaa mainitun vaatimuksen, joten käytännössä osallistumishakemusten jättöaika on **30 päivää**. Hankintalain 37 §:n tarkoittaman erityisen kiireen vallitessa osallistumishakemukselle varattava aika voi olla vähimmillään **10 päivää**.

Hankintayksikkö voi rajoitetun menettelyn yhteydessä ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille tarjouspyyntö lähetetään. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Vastaavasti hankintayksikkö voi määritellä ehdokkailta vaaditut ominaisuudet noudattaen hankintalaista ilmeneviä perusteita.

Tarjoajia on kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden **riittävä määrä, vähintään viisi ehdokasta**, todellisen kilpailun varmistamiseksi.

Rajoitettua menettelyä käytettäessä **tarjousajan** on oltava vähintään **40 päivää** kirjallisen tarjouspyynnön lähettämisestä lukien. Jos hankintayksikkö on aikaisemmin julkaissut ennakoilmoituksen, joka on lähetetty Euroopan yhteisöjen virallisten julkaisujen toimistoon viimeistään **52 päivää** ja aikaisintaan **12 kuukautta** ennen hankintailmoituksen julkaisemista, tarjousaika voidaan lyhentää. Lyhennetyt tarjousajan on tällöin oltava riittävän pitkä tarjouspyyntöä vastaavien tarjousten laatimiseksi. Tarjousajan on kuitenkin oltava vähintään **26 päivää**. Tarjousajan lyhentäminen edellyttää lisäksi, että ennakoilmoituksessa on annettu kaikki ne rajoitettua menettelyä koskevalta hankintailmoitukselta edellytetyt tiedot, jotka ennakoilmoitusta laadittaessa ovat olleet tiedossa. Hankintalain 37 §:n tarkoittaman erityisen kiireen vallitessa tarjousaika voi rajoitetussa menettelyssä olla vähimmillään **10 päivää**.

2.3.3. Neuvottelumenettely

Poikkeuksellisesti hankinta voidaan suorittaa hankintalaista ilmenevällä **neuvottelumenettelyllä**. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirtyminen neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Sen sijaan sattumanvaraiset kesken hankintamenettelyjen käydyt neuvottelut ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, koska neuvottelut saattavat johtaa esimerkiksi kiellettyihin tinkimiskierroksiin.

a) Neuvottelumenettelyyn siirtyminen

Neuvottelumenettelyyn **voidaan siirtyä** hankintalain 25 §:ssä säädetyin edellytyksin esimerkiksi silloin kun avoimella tai rajoitetulla menettelyllä ei saada sisällöllisesti hyväksyttäviä tarjouksia tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen. Vastaavasti neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä, jos saadut tarjoukset ylittävät olennaisesti kyseiseen hankintaan talousarviossa varatut määrärahat ja hankinta aiotaan kuitenkin toteuttaa supistetussa tai muuten muutetussa muodossa. Neuvottelumenettely ei oikeuta muutoin poikkeamaan aidosta kilpailutuksesta ja alun perin asetetuista hankinnan sisällöllisistä tai sopimusoikeudellisista reunaehdoista eikä saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä. Päätös neuvottelumenettelyyn siirtymisen tarpeellisuudesta on kilpailussa mukana oleville ilmoitettava ja viimeistään lopullisessa päätöksessä perusteltava.

b) Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamuotona

Neuvottelumenettely itsenäisenä hankintamuotona, josta julkaistaan ilmoitus, on hankintalain 25 §:n mukaan mahdollista **erityisin perustein**. Neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankittavan palvelun luonne tai asiaan liittyvät riskit eivät poikkeuksellisesti salli etukäteistä kokonaishinnoittelua tai jos hankittava palvelu on luonteeltaan henkinen palvelu (osaamispalvelu). Vakuutus-, pankki- ja sijoituspalvelujen osalta neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, kun sopimuserittelyä ei voida laatia niin tarkasti, että paras tarjous voitaisiin valita avointa tai rajoitettua menettelyä noudattaen. Vastaavaa menettelyä voidaan käyttää myös rakennusurakoissa laissa säädetyin edellytyksin. Rakennusurakan tulee tällöin olla käytännössä yleistä hyötyä tuottava tutkimus-, kokeilu- tai kehittämishanke, jonka luonne arvioitaisiin tällöin objektiivisin perustein. Tämä on omiaan rajaamaan neuvottelumenettelyn käyttömahdollisuutta.

Teknisiä peruspalveluja (vesi, energia, postipalvelut ja liikenne) koskevan erityisalojen hankintalain 24 §:n mukaan neuvottelumenettely on aina vaihtoehtoinen hankintamenettely avoimen ja rajoitetun menettelyn ohella.

2.3.4. Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteistä neuvottelumenettelyä kehittyneempi neuvottelumuoto käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa. Sen soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalain 29 ja 30 §:ssä.

Hankittavaa tavaraa, palvelua tai rakennustyötä ei voida aina määritellä niin tarkoin, että tarjouksen tekijät voisivat antaa hankintayksikölle yksityiskohtaisen tarjouksen. Tällaisissa tilanteissa hankintakilpailu voidaan toteuttaa lain tarkoittamalla kilpailullisella neuvottelumenettelyllä. Kilpailuttamisen perustana on hankintayksikön laatima hankinnan tavoitteita ja sisältöä koskeva hankekuvaus, jonka pohjalta kilpailullinen neuvottelumenettely käydään.

Neuvottelut tapahtuvat tässä menettelyssä hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä (hankekuvauksessa) mainitulla tavalla vaiheittain. Vaiheittaisuus voidaan toteuttaa hankintayksikön päättämällä tavalla hankinnan luonteen ja sisällön mukaisesti. Vaiheittaisuus voi toteutua joko niin, että kilpailuttaminen aloitetaan neuvotteluin tai hankintayksikkö pyytää alustavat tarjoukset kilpailuun valituilta yrityksiltä. Jälkimmäisessä tilanteessa neuvottelut käydään saatujen tarjousten pohjalta. Tässä vaiheessa käytännössä osa ratkaisuehdotuksista voi jo karstiua kilpailusta.

Neuvottelujen jälkeen hankintayksikön hyväksymän perusratkaisun pohjalta sitä täsmentäen pyydetään uudet lopulliset tarjoukset kuitenkin niin, että kunnioitetaan hankekuvauksessa esitettyjä perusvaatimuksia. Olennaista on, että kilpailuun osallistuvat toimittajat ovat alun perin tietoisia kilpailullisen neuvottelumenettelyn tavoitteista ja kilpailun kulusta. Näin erityisesti sen johdosta, että kyseinen menettely poikkeaa perinteisistä kilpailuttamismenettelyistä.

2.3.5. Puitejärjestely

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyjen mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia

kehyssovimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä hankintakilpailun aikana. Puitejärjestelyä käytettäessä sopimuskauden aikana voidaan tarkistaa esimerkiksi palveluiden tai tuotteiden hintaa kilpailuttamalla puitejärjestelyssä mukana olevia yrityksiä. **Puitejärjestelyn kesto saa olla enintään neljä vuotta.**

Puitejärjestelyn käytön edellytyksistä on säädetty hankintalain 31 §:ssä.

2.3.6. Hankinta ilman kilpailuttamista (suora hankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai useammalta toimittajalta pyydetyn tarjouksen.

Suora hankinta on sallittu vain **hankintalaista ilmenevin erityisin perustein**, joita on tulkittava suppeasti. Suora hankinta on mahdollista mm. silloin, kun vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan tai kun ennalta arvaamattoman syyn aiheuttaman kiireen johdosta hankintaa ei ehditä kilpailuttaa. Vastaavasti aikaisempaa hankintaa täydentävä lisähankinta on tietyin edellytyksin mahdollista ilman kilpailutusta. Jos alkuperäisen hankinnan kilpailutus on tehty optioehdoin, voi suora jatkohankintasopimus olla mahdollinen tällä perustella. Hankinta pakko- tai konkurssihuutokaupasta suorana hankintana on myös asian luonteesta johtuen sallittua.

Suoran hankinnan **yksityiskohtaiset edellytykset ilmenevät hankintalaista.**

Suoraa hankintaa saa hankintalain 27 ja 28 §:n mukaan käyttää julkaisematta hankintailmoitusta, jos

- avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä **ei ole saatu** lainkaan ehdokkuushakemuksia (osallistumishakemuksia) **tai tarjouksia** taikka sopivia tarjouksia edellyttäen, että alkuperäisiä sopimusehtoja ei olennaisesti muuteta
- teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojaamiseen liittyvistä syistä **ainoastaan tietty toimittaja voi valmistaa** tai toimittaa hankittavan tavaran tai palvelun tai ainoastaan tietty urakoitsija voi toteuttaa hankkeen
- sopimuksen tekeminen suoraan yrityksen kanssa on välttämätöntä hankintayksiköstä riippumattomasta ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen **äärimmäisen kiireen** vuoksi
- tavara valmistetaan tai työ tehdään vain **tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä** tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä valmistus tapahdu teollisesti tai tutkimus- ja kehittämissuunnitelmien kustannusten kattamiseksi
- kysymyksessä on raaka-ainemarkkinoilla noteeratut ja sieltä hankittavat tavarat (**raaka-ainepörssi**)
- hankinta voidaan tehdä poikkeuksellisen edullisesti esimerkiksi toimittajan **liiketoiminnan lopettamisen** yhteydessä
- kysymyksessä on sääntömääräisen **suunnittelukilpailun** jälkeen tapahtuva suunnittelijan valinta

- kysymyksessä on tavarahankinnan **lisätilaus**, palveluhankinnan **lisäpalvelu** tai **lisäurakka alkuperäiseltä toimittajalta**, jos toimittajan vaihtaminen aiheuttaisi laista tarkemmin ilmeneviä suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia, lisäkustannuksia ym.; sopimus tavaran lisätoimituksesta saa **vain poikkeuksellisesti ylittää kolme vuotta**; lisäpalveluja tai lisätöitä koskevan sopimuksen kokonaisarvo saa olla enintään 50 % alkuperäisen hankinnan arvosta
- kysymyksessä on palveluhankintaa tai rakennustyötä koskeva toisinto, hankintalaissa mainitulla tavalla (**hankintaoptiot**) kolmen vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä

Suora hankinta on erotettava tilauksista, joita hankintayksiköt tai niiden alaiset organisaatioon kuuluvat toimivaltaiset viranhaltijat ja työntekijät tekevät kilpailutettujen puitesopimusten ja -järjestelyjen puitteissa. Tilaukset ovat tällöin jo kilpailutettujen hankintojen ja sopimusten täytäntöön panemista eivätkä enää itsenäisiä muutoksenhakukelpoisia hallintopäätöksiä.

Tarjouskilpailua ei tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintalain 11 §:n tarkoittamalta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut hankintalain säännöksiä hankinnan tekemisestä eli jo kilpailuttanut hankinnan.

Päätös suoran hankinnan käyttämisestä on perusteltava, koska tällöin poiketaan hankintalain edellyttämästä kilpailuttamisvelvollisuudesta.

3 § Hankinnoista ilmoittaminen kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa

3.1. Ilmoittamisvelvollisuudesta

Hankintalain tarkoittamista kynnysarvojen ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava kansallisesti tai EU:n laajuisesti sen mukaan kuin hankintalaissa ja sen perusteella annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa säädetään.

Kansallisen kynnysarvon alittavissa hankinnoissa, joihin hankintalakia ei sovelleta, ei tarvitse tehdä julkista hankintailmoitusta. Sellainen on kuitenkin mahdollista HILMA-kanavalla tai muilla yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten paikallis- tai maakuntalehdissä taikka hankintayksikön nettisivuilla.

Kansalliset kynnysarvot ylittävistä hankinnoista tulee ilmoittaa Edita OYJ:n ylläpitämällä sähköisellä julkisten hankintojen ilmoituskanavalla HILMA (www.hankintailmoitukset.fi). Kansallisissa hankinnoissa ilmoitukseksi riittää kohdassa 3.3 mainittu hankintailmoitus. Hankintailmoitukseen tulee sisällyttää kaikki hankinta-asetuksessa mainitut tiedot. Tämä onnistuu käytännössä käytettäessä HILMA-kanavaa (verkkosivua) ja ~~vastattaessa kaikkiin hankintailmoituslomakkeessa esitettyihin kysymyksiin.~~ Hankinnoista voidaan ilmoittaa myös muilla

yleisillä tiedonvälitystavoilla, kuten edellä mainituissa pienissä hankinnoissa. Vapaamuotoisia ilmoituksia ei saa kuitenkaan julkaista ennen kuin vastaava ilmoitus on julkaistu HILMA-kanavalla.

EU-kynnysarvot ylittävästä hankinnasta on ilmoitettava EU-alueella, jotta todellisten sisämarkkinoiden tavoite täyttyisi. Näistä hankinnoista on laadittava ja julkaistava ennakoilmoitus, hankintailmoitus (tarjouspyyntöilmoitus) ja jälki-ilmoitus sen mukaan kuin hankintalaissa ja -asetuksessa on tarkemmin säädetty. Ilmoitukset laaditaan vahvistettuja vakiolomakkeita ja viitenimikkeitä (CPV) käyttäen sähköisellä ilmoituskanavalla (HILMA), www.hankintailmoitukset.fi. Ilmoitukset toimitetaan edelleen julkaistavaksi Euroopan unionin virallisen lehden täydennysosassa (S-sarja) sekä TED-tietokannassa. Ilmoitukset julkaistaan HILMA-kanavalla vasta sen jälkeen, kun ne on toimitettu julkaistavaksi EU:n laajuisesti.

Ilmoitusaikoja ja niiden laskemistapaa on käsitelty edellä kohdassa 2.3 eri hankintamenettelyjen yhteydessä.

3.2. Ennakoilmoitus/Kausi-ilmoitus

Hankintayksikön on laadittava ja julkaistava EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ennakoilmoitus/kausi-ilmoitus varainhoitovuonna toteutettaviksi suunnitelluista tavarahankinnoista ja ns. ensisijaisista palveluhankinnoista (A-liite) tuoteryhmittäin sekä olennaiset tiedot kynnysarvon ylittävistä rakennushankkeista, siten kuin hankintalaissa ja -asetuksessa edellytetään. Ennakoilmoituksen merkitys hankintayksikön kannalta on lähinnä siinä, että ilmoituksen tekeminen mahdollistaa lyhemmän hankintailmoitusajan.

3.3. Hankintailmoitus

Hankintayksikön, joka aikoo hankkia tavaraa, palveluja tai toteuttaa rakennushankkeen, on julkaistava hankintailmoitus, jossa hanke on yleisellä tasolla yksilöity. Hankintailmoituksella käynnistetään varsinainen tarjouskilpailu avoimessa menettelyssä ja osallistumishakemusten jättäminen rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä, kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ja puitejärjestelyssä. Hankintaa koskevat yksityiskohdat ilmenevät tarjouspyyntöasiakirjoista.

Hankintailmoitusten tekemisestä säädetään valtioneuvoston asetuksella tarkat menettelyohjeet. Yksityiskohtaiset ohjeet ilmenevät myös sähköisen HILMA-kanavan käyttöä koskevissa ohjeissa (www.hankintailmoitukset.fi).

3.4. Jälki-ilmoitus

Hankintayksikön on lähetettävä EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa voittaneesta tarjouksesta jälki-ilmoitus lain edellyttämässä määräajassa. Jälki-ilmoituksen kautta EU:n kilpailuviranomaisilla on mahdollisuus seurata sisämarkkinoiden toimivuutta.

Jälki-ilmoitus tulee tehdä myös hankintalain B-liitteen tarkoittamista ns. toissijaisista palveluista, kun hankinnan arvonlisäveroton arvo ylittää EU:n kynnysarvon. Näin siitä huolimatta, että kyseisistä hankinnoista ei tarvitse tehdä EU-hankintailmoitusta.

Jälki-ilmoitus ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa liiketietojen säilymistä luottamuksellisina.

4 § Tarjouspyyntömenettely ja hankintakilpailu

4.1. Tarjousten pyytämisen yleiset periaatteet

Hankintakilpailun onnistumisen perusedellytyksenä on, että hankintayksikköä edustava tilaaja on selvittänyt itselleen tulevan hankinnan sisällön ja sen vaikutuksen hankintayksikön toimintoihin. **Ennen** hankintakilpailun käynnistämistä ja erityisesti ennen **tarjouspyynnön lähettämistä on varmistettava**, että kaikki hankinnan keskeiset osatekijät kuten hankintamenettely, sopimusehdot ja valintaperuste sekä arviointikriteerit on mietitty valmiiksi. Hankintakilpailun aikana hankkeen sisältöä ei voida enää muuttaa lukuun ottamatta kilpailullista neuvottelumenettelyä. Eri asia on, että kilpailutettava hankinta peruuntuu toistaiseksi tai kokonaan. Kysymys on tällöin hankinnan keskeyttämisestä.

Tilajalla on oikeus määrätä **hankinnan sisältö** määrän, laadun ja muiden tyypillisten tavarain, palvelun tai urakan laatua koskevien seikkojen osalta. Tehtävän sisällön määrittely tapahtuu asian luonteesta johtuen toisistaan poiketen eri toimialoilla. Yleensä selkeintä ja yksinkertaisinta se on tavarahankinnoissa ja monimutkaisinta palveluhankinnoissa ja urakoissa. Tehtävän määrittelyssä on pyrittävä hyödyntämään **toimialakohtaisia vakiintuneita käytäntöjä**.

Hankinnan sisällön kohdalla on erityisesti otettava huomioon **kilpailuneutraalisuus** ja tällöin varmistettava, että kilpailutettavaa tehtävää ei määritellä siten, että se suosii jotain markkinoilla toimivaa yritystä tai muuta toimijaa.

Tarjouspyyntö tehdään kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa **kirjallisena**. Tarjouspyyntöön sisältyvät yksityiskohtaiset määräykset voidaan tarvittaessa kirjata tarjouspyynnön liitteenä oleviin asiakirjoihin, kuten erilliseen hankintaohjelmaan tai -suunnitelmaan hankinnan luonteesta ja sisällöstä riippuen. Rakennushankkeiden kohdalla tekninen määrittely toteutetaan mm. piirustuksin ja työselostuksin. Muut sopimusmääräykset ilmenevät urakkaohjelmasta ja muista yleisten sopimusehtojen (YSE 98) tarkoittamista kaupallisista asiakirjoista.

Suullista tarjouspyyntöä voidaan käyttää ainoastaan kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa. Suullinen tarjouspyyntö on tarvittaessa vahvistettava kirjallisesti.

Tarjouspyyntö lähetetään **samanaikaisesti ja samansisältöisenä** kaikille ehdokkaille. Avoimessa menettelyssä tarjouspyyntöasiakirjat luovutetaan kuitenkin sitä mukaan kuin ehdokkaat pyytävät niitä hankintayksiköltä.

Tarjousaikana välttämättömiksi ilmenneet **lisäykset ja muutokset** tarjouspyyntöasia-kirjoihin tai tarjousajan pidentäminen ilmoitetaan vastaavasti samanaikaisesti kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Tarjouspyyntöön sisällytettävät **kaupalliset (juridis-taloudelliset) ja tekniset vaatimukset** on laadittava niin selviksi, että tarjouksentekijät voivat niiden perusteella tehdä mahdollisimman yksiselitteisen tarjouksen ja että tarjoukset saadaan keskenään vertailukelpoisiksi. **Kynnysarvot ylittävissä** hankinnoissa on lisäksi otettava huomioon hankintalain yksityiskohtaisemmat vaatimukset.

Valintaperuste (kokonaistaloudellinen edullisuus tai hinta), jota sovelletaan hankintapäätöstä tehtäessä, on mainittava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Yksityiskohtaiset vertailu- eli arviointikriteerit on EU-kynnysarvoja pienemmissä hankinnoissa ristiriitojen välttämiseksi tarkoituksenmukaista ilmoittaa vasta tarjouspyynnössä, koska hankinnan sisältö tarkentuu hankkeen edetessä. Tästä menettelystä on kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa ilmoitettava jo hankintailmoituksessa.

Hankintayksikön on kiinnitettävä huomiota siihen, että hankintailmoituksen ja sitä ajallisesti seuraavan tarjouspyynnön sisältö eivät muodostu ristiriitaisiksi. Tällaisessa tilanteessa asia tulkitaan siten, että hankintailmoituksen määräys menee tarjouspyynnön edelle. Tämän johdosta hankintailmoitukseen ei olisi syytä sisällyttää yksityiskohtaista tietoa sellaisista hankintaan liittyvistä asioista, jotka käytännössä selviävät lopullisesti vasta hankintailmoituksen tekemisen jälkeen.

4.2. Tarjouspyynnön sisältö (HL 40-41 §)

Tarjouspyyntö on hankintaa koskevan kilpailutuksen keskeisin asiakirja. Tarjouspyynnön sisältö määräytyy hankittavan tavarán, palvelun tai rakennusurakan kohdalla eri tavoin. Myös hankkeen taloudellinen arvo vaikuttaa asiakirjojen sisältöön. Erityisesti EU- kynnysarvot ylittävissä hankkeissa hankintailmoitukseen ja tarjouspyynnön sisältöön on kiinnitettävä riittävää huomiota. Mikäli tarjouspyyntö poikkeaa hankintailmoituksesta, jälkimmäinen menee asiakirjana pätevyysjärjestyksessä edelle.

Tarjouspyynnössä on hankinnan luonteesta, laadusta ja arvosta riippuen ilmoitettava esimerkiksi:

- 1) **tiedot hankintayksiköstä**
- 2) **hankinnan sisältö** eli hankittavien tavaroiden ja palvelujen määrä ja erityisominaisuudet samoin kuin rakennustyön tekninen sisältö
- 3) **sovellettava hankintamenettely** (avoin, rajoitettu, neuvottelumenettely jne.)
- 4) ilmoitus toimittajien **kelpoisuusvaatimuksista ja sen osoittamiseksi vaadittavista asiakirjoista**
- 5) tarjouksen **valintaperusteet** (kokonaistaloudellisesti edullisin / halvin tarjous) sekä **yksityiskohtaiset valintakriteerit**
- 6) voidaanko kokonaistarjouksen lisäksi tehdä **osatarjouksia tai vaihtoehtoisia** tarjouksia

- 7) vaatimus sellaisista **huolto- ja käyttöohjeista** sekä koulutuksesta, joiden tulee sisältyä tarjoukseen
- 8) mahdollisten **varaosien** saantimahdollisuudet, tuotteen **huolto- ja korjausmahdollisuudet ym.**
- 9) hankinnan **toimitusaika ja -paikka**
- 10) tarjouksen **viimeinen jättämispäivä, -aika ja -osoite** sekä millä tunnuksella tarjouksen sisältävä kirjekuori on merkittävä tai vastaavat vaatimukset sähköisten tarjousten suhteen
- 11) kuinka pitkään tarjouksen pitää olla **voimassa**
- 12) **maksuehdot** ja mahdolliset **vakuudet**
- 13) edellytetäänkö tarjoukselta kiinteää hintaa vai hyväksytäänkö myös **hinnanmuutospusteeseen** sidottu hinta, jolloin sidonnaisuus on ilmoitettava tarjouksessa
- 14) **vakuuttamisvelvollisuus**
- 15) **asiakirjoista** mahdollisesti **perittävä maksu**
- 16) tarjousten **laatimiskieli** tai vaihtoehtoiset kielet sekä kieli, jota sopimusta sovellettaessa käytetään
- 17) sovellettavat toimialakohtaiset yleiset **sopimusehdot**
- 18) sopimukseen sovellettava laki (noudatetaan Suomen lakia)
- 19) erimielisyyksien käsittelypaikka (Päijät-Hämeen käräjäoikeus)
- 20) EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa **viittaus** mahdollisesti julkaistuun ennako- ja hankinta**ilmoitukseen** sekä
- 21) tarjousten **avaustilaisuuden luonne**, paikka ja aika (julkinen vai suljettu)

4.3. Valintaperusteiden ja arviointikriteerien asettaminen

Tarjouspyynnössä on mainittava hankintapäätöstä tehtäessä sovellettava **valintaperuste**, joka on joko **kokonaistaloudellinen edullisuus tai tarjouksen hinta**. Mikäli varataan mahdollisuus ratkaista asia tarjousten kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteella, tarjouspyynnössä on yksilöitävä asiaa osoittavat **vertailu- eli arviointiperusteet (arviointikriteerit)**. Kokonaistaloudellisina arviointiperusteita voivat olla mm. tuotteen hinta, toimitusaika, valmistuspäivä, käyttökustannukset, ympäristöystävällisyys jne.

Kaikki kokonaistaloudellista valintaperustetta ilmentävät arviointikriteerit tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä eikä niitä saa muuttaa tai lisätä hankintaprosessin aikana. Vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa valinta- ja vertailuperusteeseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Vertailuperusteet ja niiden **suhteellinen painotus** on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Painoarvot voidaan ilmaista **myös** ilmoittamalla **kohtuullinen vaihteluväli**. **Jos** vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen **ei** ole perustellusti **mahdollista**, vertailuperusteet on **ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä**. EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla tulee muutoinkin hankintalaista varmistaa yksityiskohtaiset vaatimukset.

Hankintatapahtumassa ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuden arviointi ja toisaalta tarjoajien jättämien tarjousten arviointi on erotettava toisistaan. Tarjoajan kelpoisuuteen viittaaminen laadullisena tekijänä ei ole EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevassa rajoitetussa menettelyssä mahdollista osallistumishakemusten käsittelyn jälkeen. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa yritys on tarjousten vertailun jälkeen todistettavasti menettänyt kelpoisuutensa.

Kansalliset kynnysarvot ylittävissä, mutta EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa valintaperusteiden kohdalla voidaan noudattaa soveltuvin osin vastaavia perusteita kuin edellä mainittu. Tällainen menettely on usein myös suositeltavaa, koska se todellisuudessa helpottaa tarjousten vertailua.

EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa kokonaistaloudelliset vertailuperusteet on ilmoitettava **tärkeysjärjestyksessä** hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Tähän ryhmään kuuluvissa palveluhankinnoissa ja urakoissa vertailuperusteina voidaan hankintalain 72 §:n mukaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien kelpoisuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Tarjouspyyntöön voidaan sisällyttää tarjousten arvioinnissa käytettävän **vertailutaulukon pohja**, josta ilmenevät eri valintakriteerit ja niiden suhteellinen painotus. Menettely selkeyttää tarjousten tekijöille tilaajan tarkoituksen ja se helpottaa samalla tilaajan tulevaa arviointia ja valintaa koskevan päätöspöytäkirjan laadintaa.

4.4. Määräajat

Toimittajan, joka haluaa osallistua tarjousmenettelyyn kansalliset ja EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa, tulee avointa hankintamenettelyä lukuun ottamatta ilmoittaa halukkuutensa asiaan **jättämällä osallistumishakemus** hankintayksikön asettamassa määräajassa.

Tarjouksen jättämiselle on asetettava **määräaika**. Määräajan päättyminen ilmoitetaan päivämääränä ja tarvittaessa myös kellonaikana.

Osallistumishakemuksen ja tarjouksen jättämiselle varattavan määräajan vähimmäisedellytyksistä on EU -kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta erikseen säädetty hankintalaissa ja sitä täydentävässä kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa.

Muissa hankinnoissa tarjouksen tekemiseen on varattava **riittävä aika**, jonka pituus määräytyy hankinnan luonteen ja laajuuden mukaisesti.

Mikäli tarjousten tekemiseksi on tilaajasta johtuvasta syystä aiheellista myöntää **lisäaikaa**, siitä on ajoissa ilmoitettava kaikille, joilta tarjous on pyydetty.

Määräajan jälkeen jätetyt tarjoukset on **hylättävä**.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava aika, jonka **tarjouksen tulee olla voimassa** sen jättämisaian päättymisestä. Tätä arvioitaessa on otettava huomioon tarjousten vertailun, päätöksen teon, pöytäkirjan valmistumisen ja päätöksen tiedoksi antamiseksi tarvittava aika.

4.5. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta

Hankintoihin liittyvä ehdokkaiden ja tarjoajien hyväksyminen tai sulkeminen pois kilpailusta tapahtuu eri tavoin hankintamenettelyn luonteesta riippuen. Toimittajien kelpoisuuden arviointi merkitsee sen selvittämistä, onko toimittajalla tekniset, taloudelliset tai muut **edellytykset hankinnan toteuttamiseksi**. Kynnysarvot ylittävissä hankkeissa kelpoisuuden arvioinnin yksityiskohtaiset perusteet on määritelty hankintalaissa. EU- kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa asiaa koskevat yksityiskohtaiset määräykset ovat hankintalain 52–59 §:ssä. Vastaavia perusteita noudatetaan soveltuvin osin myös kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankkeissa (HL 71 §).

Avoimessa menettelyssä, jossa kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen, tarjouksen tekijöiden kelpoisuus eli kyky toteuttaa hankinta arvioidaan vasta tilaajan saatua ja avattua tarjoukset.

Muissa hankintamenettelyissä, jotka alkavat rajoitettuna menettelyinä, hankintayksikkö päättää ensiksi osallistumishakemusten saapumisen jälkeen, ketkä ilmoittautuneista ovat kelpoisia kilpailun kohteena olevan hankkeen toteuttajiksi. Tämän jälkeen tarjoukset pyydetään kilpailuun valituilta toimittajilta siten kuin edellä hankintamenettelyjä koskevassa kohdassa on todettu. Yritystä, jolta on kelpoisuuden arvioinnin jälkeen pyydetty tarjous, ei saa kelpoisuuden puuttumiseen vedoten enää sulkea pois kilpailusta elleivät yrityksen kelpoisuutta koskevat ominaisuudet ole olennaisesti heikentyneet tarjouspyynnön jälkeen.

Hankintayksikkö voi ehdokkaiden ja tarjoajien kelpoisuuden selvittämiseksi pyytää näiltä ehdokkailta tai tarjoajilta **todistuksia tai selvityksiä** asian todistamiseksi hankintalaista ilmenevällä tavalla. Asiaa koskevat vaatimukset on suhteutettava hankinnan laadun ja laajuuden mukaisesti.

Teknisen suorituskyvyn osoittamiseksi voidaan vaatia esimerkiksi luettelo tarjoajan aikaisemmista kyseisen hankkeen toteuttamisedellytysten kannalta merkittävistä toimituksista (**referenssiluettelo**), selvitys tarjoajan henkilö- ja muista resursseista, selvitys toimittajan laadunvalvonnasta tai hankittavaa tavaraa koskevia näytteitä tai selostuksia.

Euroopan talousalueella jäsenvaltioiden virallisiin toimittajarekistereihin hyväksytyt toimittajat

voivat osoittaa taloudelliset ja tekniset edellytyksensä rekisteröintiä koskevalla asiakirjalla.

EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen kohdalla hankintalaissa on eroteltu tilanteet, joissa ehdokas tai tarjoaja **on ehdottomasti suljettava pois** kilpailuista (HL 53 §). Syynä on tällöin lähinnä talousrikollisuus. Näistä tilanteista hankintalaissa erotetaan tapaukset, joissa poissulkeminen on hankintayksikön **harkinnassa** (HL 54 §). Harkinnan tulee tapahtua hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti.

EU- kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintayksikön tulee jo hankintailmoituksessa todeta ne toimittajien soveltuvuutta koskevat harkinnanvaraiset vähimmäisvaatimukset, jotka niiden tulee täyttää uhalla, että toimittaja suljetaan pois kilpailusta (HL 56 §). EU- kynnysarvot alittavissa hankinnoissa kilpailusta sulkemisen periaatteista voidaan ilmoittaa tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa (HL 69 §).

Ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailun ulkopuolelle voidaan tehdä seuraavien esimerkkinä mainittujen **harkinnanvaraisten** edellytysten vallitessa;

- toimittaja on konkurssissa tai
- toimittaja on päätetty asettaa selvitystilaan
- toimittaja on tuomittu ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta
- toimittaja on ammatinharjoittamisessaan syyllistynyt vakavaan menettelyrikkomukseen
- toimittaja on laiminlyönyt verojen tai lakisääteisten sosiaalimaksujen (esim. eläkevaikutusmaksujen) suorittamisen
- toimittaja on osoittautunut epäluotettavaksi antamalla vääriä tietoja hankintayksikölle luotettavuutensa arvioimiseksi.

Ehdokkaan tai tarjoajan sulkemisesta kilpailusta on tehtävä **hallinnollinen päätös** joko heti tai lopullisen valintapäätöksen yhteydessä. Se, milloin päätös annetaan ehdokkaalle tai tarjoajalle tiedoksi, on ratkaistava hankkeen luonteen perusteella. Ratkaisun tulee ilmetä viimeistään lopullisesta hankintapäätöksestä, jotta asianosaisella on mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen myös kilpailusta sulkemisen osalta.

Ehdokas tai tarjoaja voidaan sulkea pois kilpailusta myös tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) eli **tilaajavastuulain** mukaisin perustein. Lailla pyritään torjumaan ns. harmaita markkinoita. Kilpailusta sulkeminen voi tapahtua tilaajavastuulaissa mainituin perustein, jos asiasta on mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa. Lisäksi on huomioitava velvollisuus eläkevakuutusmaksun suorittamiseen henkilöryityksen työsuorituksesta (Kunnallinen eläkelaki 549/2003).

Tilaajavastuulain mukaan tilaajat, kuten hankintayksiköt ovat velvolliset vaatimaan tarjouskilpailun voittaneelta yritykseltä kilpailun ehdoista riippumatta viimeistään ennen sopimuksen allekirjoittamista tilaajavastuulaissa mainitut tiedot yhteiskunnallisten velvoitteiden täyttämistä, kuten verojen maksamisesta ja sosiaaliturvamaksujen suorittamisesta. Vastaavasti tilaaja on velvollinen selvittämään, mitä työehtosopimusta sopimuksen tarkoittaman työn toteuttamisessa sovelletaan. Työehtosopimusta koskevia tietoja lukuun ottamatta tilaajavastuulain velvoitteet limittyvät hankintalain 54 §:n tarkoittamien harkinnanvaraisten kilpailusta pois sulkemista koskevien periaatteiden kanssa.

4.6. Tarjousten avaaminen

Saapuneet tarjoukset kirjataan tai niiden päällykseen merkitään tarjouksen saapumisaika ja vastaanottajan nimi. Tietoteknisin menetelmin tehtyjen tarjousten vastaanotto on järjestettävä siten, ettei tarjousehtojen salaisuutta vaaranneta. Näin saadut tarjoukset on suljettava kirjekuoreen, mikäli tarjous toimitetaan esimerkiksi sähköpostitse tai tietojärjestelmä mahdollistaa tarjousehtoihin pääsyn ennen tarjousten avausaikaa.

Tarjoukset säilytetään avaamattomina niiden avaamistilaisuuteen saakka. Myös avaamistilaisuuden jälkeen on huolehdittava siitä, että tarjoukset niihin kuuluvine hankintapäätöksen kannalta oleellisine liitteineen säilytetään huolellisesti.

Tarjoukset **avataan ilman julkisuutta** hankintayksikköä edustavien henkilöiden toimesta. Avaustilaisuudesta tulee laatia avauspöytäkirja vähäisiä hankintoja lukuun ottamatta. Avauspöytäkirjan allekirjoittaa kaksi tarjousten avaamiseen osallistunutta henkilöä. Avauspöytäkirjan liitteenä ovat saadut tarjoukset tai niistä tehty yhteenveto. Avaustilaisuuden yhteydessä saatuja tietoja ei saa julkistaa ennen hankintapäätöksen tekemistä, jotta tarjousten jatkokäsittely ja mahdolliset välttämättömät täydentävät neuvottelut voidaan suorittaa ilman sivuvaikutuksia.

Valtion asuntolainoittamien samoin kuin eräiden muiden valtion lainoittamien rakennuskohdeiden toteuttamista koskevat tarjoukset on erityismääräysten tai avustuspäätösten ehtojen perusteella **avattava julkisesti**.

Avatut tarjoukset varmistetaan päivämäärällä ja läsnä olevien henkilöiden nimikirjoituksella tai milloin avaus poikkeuksellisesti erityisistä syistä suoritetaan lautakunnan tms. kokouksen yhteydessä, toimielimen puheenjohtajan ja sihteerin allekirjoituksella.

4.7. Tarjousten hylkääminen

Hankinnasta päättävällä on oikeus hyväksyä tai hylätä saadut tarjoukset hankintalain mukaisin perustein.

Tarjous on hylättävä:

1. jos se on **tarjouspyynnön vastainen**
2. jos **tarjoushintaa** tai **sen perusteita ei ole esitetty yksiselitteisesti** esim. vaadittujen hintaerittelyjen osalta (yksikköhinnat yms.)
3. jos **tarjoushinta on niin alhainen**, että on ilmeistä ettei hankintaa, tarjoajan taloudelliset edellytykset huomioonottaen, voida tarjouksen mukaisesti täyttää
4. jos tarjouksentekijä on tarjousmenettelyssä **toiminut vilpillisesti** taikka muuten lain tai hyvän kauppataivan vastaisesti

5. jos tarjous on **saapunut määräajan päättymisen jälkeen**; myöhästynyt, mutta ennen avaustilaisuutta saapunut tarjous voidaan kuitenkin ottaa huomioon kansalliset kynnysarvot alittavissa hankinnoissa

Lisäksi tarjoukset voidaan hylätä

1. jos kaikki tarjoukset ylittävät olennaisesti tarkoitukseen varatut määrärahat tai hankinta osoittautuu tarpeettomaksi,
2. jos tarjoushinta on niin alhainen, että on ilmeistä, ettei hankintaa tarjoajan taloudelliset edellytykset huomioon ottaen voida tarjouksen mukaisesti täyttää. Tarjousten hylkääminen alhaisen tarjouksen johdosta edellyttää kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintalaista selviävällä tavalla yksityiskohtaista selvitysmenettelyä (HL 63 §)

4.8. Tarjousten arviointi ja toimittajan valinta

Hyväksytyt tarjoukset on vertailtava tarjouspyyntöön sisältyvien kaikkien ehtojen mukaisesti. Tarjouksia vertailtaessa **ei** saa ottaa mukaan **uusia arviointiperusteita**, joita ei ole mainittu tarjouspyyntöasiakirjoissa.

Tarjousten vertailun suorittaa hankintayksikkö tarvittaessa **erityisasiantuntijoita käyttäen**.

Tarjouksentekijälle saadaan myöntää tilaisuus oikaista ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe. Oikaisu on tehtävä ennen hankintapäätöstä.

Tarjouksia vertailtaessa on yleensä syytä tehdä **vertailutaulukko**, jotta eri arviointiperusteiden pisteytys muistetaan tehdä jokaisen tarjoajan kohdalta kaikkien tarjouspyynnössä mainittujen vertailukriteerien osalta. Vertailutaulukon pohja voidaan esittää jo tarjouspyynnössä.

Tarjoukset on käsiteltävä niin hyvissä ajoin, että tarjouksen hyväksyminen voidaan saada tarjouksentekijän tietoon tarjouksen voimassaoloaikana. Mikäli tarjousten käsittely lykkääntyy, tarjousten tekijöiltä on riittävän ajoissa tiedusteltava, ovatko ne valmiit **jatkamaan tarjouksen voimassaoloaikaa** hankintayksikön ehdottamaan päivämäärään saakka.

Tarjouksista on hyväksyttävä joko se, joka asianomaista hankintaa koskevien arviointiperusteiden mukaan on **kokonaistaloudellisesti edullisin** tai se, joka on hinnaltaan **halvin**.

5 § Hankintapäätös

5.1. Päätöksen tekeminen ja tiedoksianto

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajan asemaan vaikuttavista ratkaisuista se-

kä tarjousmenettelyn ratkaisusta **kirjallinen päätös**, joka on perusteltava. Päätökseen tulee liittää kirjallinen ohje asian saattamisesta markkinaoikeuteen (*hakemusosoitus*) ja kuntalain mukainen muutoksenhakuohje. **Päätös perusteluineen sekä hakemusosoitus ja muutoksenhakuohje** on annettava **kirjallisesti** niille, joita asia koskee. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksen sekä hakemusosoituksen ja muutoksenhakuohjeen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua niiden lähettämisestä.

Hankintapäätöstä koskeva pöytäkirja laaditaan noudattaen yleisiä hyvän hallinnon periaatteita. Pöytäkirja laaditaan käyttäen ns. täydentyvää esityslistapöytäkirjaa, kun kysymys on hallituksen, lautakunnan tai muiden monijäsenisten toimielinten päätöksistä. Viranhaltijapäätöksistä laaditaan sen sijaan päätöspöytäkirja. Hankinta-asioissa pöytäkirja on laadittava siten, että siitä ilmenee hankintatapahtuman keskeiset vaiheet. Näin menetellen hankintoja valmis-televat ja niistä päättävät henkilöt saavat oikean kuvan hankinnasta. Hyvä pöytäkirja liitteineen antaa myös tarjousten tekijöille vastauksen hankintatapahtumasta kokonaisuudessaan. Keskeistä on tällöin hankintapäätös perusteluineen. Muutoksenhakutilanteessa pöytäkirja antaa selkeän kuvan hankinnasta hankintalain mukaisille muutoksenhakuelimille eli markkinaoikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Hankintapäätös voidaan saattaa myös oikeasuvaatimuksin kunnan toimielimen tutkittavaksi, jolloin pöytäkirjalla on vastaava merkitys.

Pöytäkirjaan on aiheellista sisällyttää yleiskuvaus hankintatapahtumasta. Esityslistapöytäkirjaa käytettäessä hankinnan yleiskuvaus ilmenee yleensä esityslistan perusteluosasta. Pöytäkirjauksen laajuuteen ja ulkoiseen muotoon vaikuttaa mm. se, missä määrin tapahtumatietoja sisällytetään suoraan pöytäkirjaan ja missä määrin sen liitteisiin.

Pöytäkirjasta, joka toimitetaan tarjouskilpailuun osallistuneille tarjoajille, tulisi hankinnan luonteesta ja laajuudesta riippuen ilmetä mahdollisuuksien mukaan mm. seuraavat asiat tarvittavin perusteluin;

- hankinnan yleiskuvaus
- hankittava tavara, palvelu tai rakennustyö
- käytetty hankintamenettely
- miltä yrityksiltä tarjouksia on pyydetty
- ketkä ovat antaneet tarjouksen
- tarjousten avaustilaisuuden luonne
- tarjoajien kelpoisuus
- yritysten mahdollinen sulkeminen kilpailusta
- tarjousten tarjouspyynnön mukaisuus / mahdollinen hylkääminen
- tarjouksia koskeva tarkistusneuvottelut, jos sellaisia on pidetty

- tarjosten vertailu mahdollisine vertailutaulukoineen
- voittaneen tarjouksen valinta perusteluineen tarjouspyynnössä esitetyin valinta- ja arviointiperustein
- mahdolliset muut perustelut
- maininta sopimuksen syntymisajankohdasta
- muutoksenhakuohjeet (markkinaoikeus ja oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin)

5.2. Päätöksen tekijä

Hankintapäätöksen tekee viranomainen, joka hallintosäännön ja johtosääntöjen perusteella on oikeutettu päättämään kyseessä olevan määrärahan käytöstä. Hankintarenkaan yhteishankintatuotteista päätöksen tekee konsernipalveluiden toimintasäännön perusteella Lahden hankintapäällikkö. Hankintarenkaan päätökset on vietävä ko. Heinolan kaupungin toimieliimen päätettäväksi ilman oikaisuvaatimusosoitusta.

6 § Sopimusmenettely

6.1. Sopimuksen tai tilauksen tekeminen

Hankinnasta tehtävä sopimus tehdään noudattaen sopimuksen tekemistä koskevia voimassa olevia **yksityisoikeudellisia säännöksiä** kuten oikeustoimilakia ja kauppalakia. Hankintalaki edellyttää hankintapäätöksen tekemisen jälkeen laadittavaksi **kirjallisen sopimuksen**. **Tavarahankinnoissa** sopimus muodostuu tyypillisesti tarjousehtojen perusteella laaditusta **tilauksesta ja** siihen tarvittaessa liittyvästä **tilausvahvistuksesta**.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintasopimus voidaan tehdä ja päätös panna täytäntöön aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen sekä hakemusosoituksen ja muutoksenhakuohjeen tiedoksi. Hankintasopimus voidaan kuitenkin tehdä tätä aikaisemminkin, jos sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä tai ennalta arvaamattomasta hankintayksiköstä riippumattomasta syystä.

Hankintasopimukset ovat yksityisoikeudellisia sopimuksia. Tämän vuoksi hankintojen kilpailuttamisen ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi voidaan käyttää viitteenä alan **yleisiä sopimusehtoja**, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja JYSE 1994, rakennusurakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 1995 ja muita asianomaista hankintaa koskevia, kulloinkin voimassa olevia sopimusehtoja.

6.2. Ennakot

Myyjälle voidaan poikkeuksellisesti myöntää ennakkoa suoritettavasta maksusta. Ennakko on sovittava hankinnan lopulliseksi osamaksuksi ja sille on tarvittaessa vaadittava riittävä vakuus.

6.3. Vakuudet

Hankinnan sopimuksen mukaisen täyttämisen varalta voidaan tarvittaessa vaatia vakuus. Vakuuksien vaatimisessa noudatetaan **taloussäännön** määräyksiä.

Toimittajalle **luovutetuista raaka- ja tarveaineista** on vaadittava vakuus, ellei niiden vähäinen arvo tai muut syyt tee vakuutta tarpeettomaksi.

Vakuudeksi voidaan hyväksyä raha- tai vakuutuslaitoksen antama **omavelkainen takaus, pankin antama talletustodistus** tai tilaajan hyväksymä **muu luotettava vakuus**. **Käytössä** vakuutena takaustodistusta tai muuta **irtainta panttia**, asiasta on syytä tehdä **panttaussopimus tai -sitoumus**, jolla mahdollistetaan vakuuden käyttäminen tilaajan hyväksi sopimusrikkomuksen tapahduttua.

6.4. Tavarán vastaanotto ja hyväksyminen

Tavaraa vastaanotettaessa on sen **määrä ja kunto viipymättä tarkistettava**. Laitteen saa hyväksyä vasta, kun sille on suoritettu käyttöönottotarkastus, jossa on todettu, että laite on toimintakunnossa ja täyttää sille asetetut suoritusarvot sekä muut hankintasopimuksen ehdot.

Toimituksen viivästyessä tai myyjän syyllistyessä virheelliseen tai sopimuksenvastaiseen toimitukseen taikka muulla tavoin rikkoessa sopimusta, on asiasta viipymättä tehtävä kirjallinen huomautus (**reklamaatio**).

7 § Erinäiset määräykset

7.1. Esteellisyys ja kilpailuneutraalisuus

Tarjouksen, hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn tai tavarán tai palvelun tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla **esteetön**. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa ja hallintolaisissa.

Asian käsittelyä koskevasta esteellisyydestä on erotettava ns. **kilpailuneutraalisuus**. Sen mukaan yritys, jolla on ennakolta erityistietoa kilpailun kohteena olevasta hankkeesta siten, että yritysten keskinäinen objektiivinen kilpailuasetelma vaarantuu, ei voi osallistua tarjouskilpailuun. Kilpailuneutraalisuuden varmistaminen on sekä hankintayksikön että kunkin hankintaan osallistuvan toimittajan velvollisuutena.

7.2. Asiakirjojen julkisuus ja salassapito

Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Hankintaa koskevien asiakirjojen julkisuuden osalta on noudatettava viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä.

Se, keneltä tarjouksia on pyydetty tai ketkä ovat jättäneet osallistumishakemuksen, on julkinen asia. Sen sijaan hankintayksikölle saapuneet tarjoukset eivät ole välittömästi avaamisen jälkeen julkisia.

Tarjousten avaamisenmenettelystä ei ole säädetty lailla. **Tarjoukset avataan pääsääntöisesti ns. viranhaltijatiimissä**, jossa on vähintään kaksi henkilöä. Avaustilaisuudesta laaditaan pöytäkirja (**avauspöytäkirja**), joka tulee osaksi kilpailuttamisasiakirjoja. Tarjouksia ei tällöin julkisteta ennen päätöksentekoa, jotta tarjousten vertailu ja mahdollinen lisätietojen hankkiminen voitaisiin suorittaa asianmukaisella tavalla.

Hankintaviranomaisella on poikkeuksellisesti mahdollisuus pitää **julkinen avaustilaisuus**. Tätä menettelyä käytetään yleensä vain hankkeelle rahoitusta myöntävien viranomaisten sitä edellyttäessä.

Sen jälkeen, kun hankintaviranomainen on tehnyt hankintapäätöksen ja kun asiaa koskeva **pöytäkirja on allekirjoitettu ja tarkistettu, hankintapäätös on julkinen**. Viranhaltijan tekemä hankintapäätös tulee julkiseksi sen allekirjoittamisella.

Käytännössä tarjouksen hyväksymispäätös annetaan usein jo ennen päätöspöytäkirjan valmistumista voittaneen tarjouksen tekijän tiedoksi. Oikeustoimilain mukaan tilaajan ja tarjouksen tekijän välille syntyy sopimus välittömästi sen jälkeen, kun tarjouksen tekijä on saanut todisteellisesti tiedon tehdystä päätöksestä riippumatta siitä, onko sopimus esimerkiksi allekirjoitettu tai käyttääkö ylempi toimielin asiassa kuntalain 51 §:n mukaisesti otto-oikeutta tai onko päätös saanut lainvoiman.

Sopimuksen yleistä syntymisajankohtaa koskevasta pääperiaatteesta voidaan poiketa vain silloin, kun esimerkiksi tarjouspyyntöasiakirjoissa tai tarjouksen hyväksymisilmoituksessa on erikseen selvästi mainittu sopimuksen syntymistä koskeva muu ajankohta.

Hankintalaissa edellytetään hankintasopimus tehtäväksi kirjallisesti. Kysymys on hankintapahtuman dokumentoinnista.

Hankinnasta päättävä viranomaisella voi sallia sopimuksen siirtämisen toiselle toimittajalle, jos se tapahtuu kaupungin etua loukkaamatta.

Viranomaiselle toimitetut hankinta-, urakka- ja muut tarjouskilpailun perusteella ratkaistavaa oikeustointia koskevat tarjoukset sekä niitä koskevat täydennyspyynnöt ja tarjousasiain käsittelyä varten laaditut selvitykset ja muut asiakirjat tulevat julkisiksi, kun sopimus asiasta on tehty.

Hankintamenettelyyn osallistuneen tarjoajan antama **tarjoushinta on julkinen**.

Hankintamenettelyyn osallistuneilla tarjoajilla on myös oikeus saada tieto myös muista **tarjousten vertailuun vaikuttaneista keskeisistä seikoista**, jotta tarjouksen tehneellä olisi mahdollisuus tarvittaessa hakea muutosta päätökseen.

Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää tai ilmaista oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät elinkeinonharjoittajan **liike- tai ammattisalaisuuteen**. Vastaava kielto koskee muita näihin verrattavia tietoja, jos tällaisen tiedon ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa.

EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa hankintasopimusta koskeva **jälki-ilmoitus** ei saa sisältää tietoja, joiden julkaiseminen olisi yleisen edun vastaista tai saattaisi vaarantaa luotamuksellisten liiketietojen säilyttämistä, perusteltuja kaupallisia etuja tai tervettä kilpailua.